

Европадағы колективтік хауіпсіздік туралы мәселе жөнінде Франция, Великобритания және АҚШ үкметтеріне
СОВЕТ ҮКМЕТИНІҢ НОТАСЫ

24 шолында ССРО Сыртқы Істер Министрі В. М. Молотов Францияның ССРО-дагы Үзкілдік Елшісі Ле Руа мырзаны, Великобританияның ССРО-дагы Елшісі У. Хэйтер мырзаны және АҚШ-тың ССРО-дагы Үзкілдік Елшісі У. Уолмели мыр-

заны қабылдац, оларға Европадагы кол-
лективтік хауінеіздік туралы мәселе же-
нінде Совет Үкметтің нотасын тапсырды.
Бул нота Франция, Великобритания және
АКШ Үкметтерінің 1954 жылты 7 май-
дағы ноталарына жауап болып табылаты

Төмөнде Франция Үкметінің 1954 жылғы 7 майдары нотасының тексті және Совет Үкметінің 1954 жылдың 24 июльдегі жауап нотасының тексті жарияланып отыр.

Франция үкметінің 1954 жылғы 7 майдағы нотасы

Франция елшілігі Советтік Социалистік Республикалар Одағының Сыртқы Істер Министрлігін күргөттейтіндігін мәлімдей отырып, мынаны хабарлауды аброй дең санайды.

1. Берлинде төрт Сыртқы істер министрлерінің арасында жан-жакты талқыланған және Совет Үкметтің 31 марттагы нотасында Француз үкметтің тағы да назарын аударған европалық хауіпсізлік проблемасының егжей-тегжелері жайында Француз үкметі Курман Штаттардың, Великобританияның үкметтерімен және басқа да мұдделі үкметтермен, жерсө Солтүстік-атлантикалық договордың үйретін мүшес мемлекеттердің

укметтерімен ақылдастырылған. 2. Француз үкметі қару-жаракты жаппай азайтуға жетуге, соның ішінде атом қаруына, жаппай қырып-жоятын қаруғатыйм салтуға және атом қуатына бақылау қоюға үзақ үақыттан бері үмтүлшілік келеді. Біріккен Улттар Үйымының атом қуаты жөніндегі комиссиясында, Біріккен Улттар Үйымының жай қару-жарак жөніндегі комиссиясында, ал, содан кейін Біріккен Улттар Үйымының қарусыздандыру жөніндегі комиссиясында Француз үкметі қарусыздандыру тұралы халықаралық көлісім жасауда, сөйтіп, дүние жүзінің халықтарына социалық ауырталық түсіріп отырган жанталаса қарустанузы біржолата жоюға көмектесуғе тырысты. Мұндай көлісімге тімді кеппелдіктер болған күнде дәйекті және пропорциялы қарусыздандыру программасын мойынду негізінде тана жетуге болады, мұндай кеппелдіктер агрессия хаупінің қаталдырын болса да және ол қайдан шықса да жейін отырган болар еді. Француз үкметі президент Эйзенхауэрдің инициативасымен басталған көлесөздердің, соңай-аға таяулағы үакытта Біріккен Улттар

дегенде, Галудагы үккөнші Еркіннен ғалттар Үйіміндең кайтадан басталатын қаруызыданыры мәселеңі жөніндегі көлесөздердің ойдағыдан аяқталуына барлық қурадармен көмектесуге берік бел байланыстыры. Француз үкметі бул проблемаларды шешуге Совет Үкметі өз тарапынан туғызды, ялғыз үкметінен тағы да

нан түйрлі үлес қосады дең үміт етеді.

3. Бұл келісіздердің табиғсты болуын қамтамасыз ету үшін ең алдымен халық-еңбек және сенушілік жағдайын қалыптастыру қажет. Міне, дәл осыған сүйене отырып, Француз үкметі Берлинде Совет

Үйлм құру кәзірдің өзінде өмір сүріп отырган бұкіл дүниежүзілік хауісіздік үйымын тіпті де қүштейтінеген болар еді: мұндай үйлм пайдасыз болатыны былай түрсін, тіпті хауінті болар еді, өйткені, ол Біріккен Ұлттар Үйымын әлсіретүге сезіз әкеліп соқтырган болар еді. Сондықтан Француз Үкметі совет ұсыныссын қабылдай алмайды. Егер Совет Үкметі Біріккен Ұлттар Үйымының Уставта көзделгендей жұмыс істеуіне мүмкіндік берген болса, коллективтік хауісіздік ең жақсы түрде қамтамасыз етілген болар еді.

ұсыныстар енгізді: Совет Үкметі бул ұсыныстарды қараудан да бастанты. Ватыс державалары Австроімпі мемлекеттік договордың барлық даулы статьяларының Советтік текстін қабылдауды ұсынды: Совет Үкметі өзінің ұсынған шарттары негізінде договорга қол қоюға келіспегені былай түрсін, қайта ал қабылдауга болмайтын жаңа таланттар кійді, бул таланттар договордың сипатын толығынан бұрмалаган болар еді және бөстандық пеш тәуелсіздік туралы договорды шетелдік әскерлердің белгісіз мерзімге дейін оккупациялауы туралы договорға айналдырыган болар еді.

Германияның тағдырын майдастар кекшілдер өз көлікін алған кезде, ол ақессия жолына соғыс түсіп, өз келісімдерін және басқа мемлекеттердің хауашылудағы жөніндегі алған міндеттемелерін білдірді. Міндеттемелердің таралып жалағынан қарастырылған болатын. Міне, сондықтан «Еуропалық қорғаңыс бірлесітігі» құру жоспарын жүзеге асыру Еуропада жаңа соғыс хауашылудағы жаңа майданда, ал, бұл соғыстың бірінші күрбандығына Батыс Германияның жаңы көрінілері үшін шартты болады. «Еуропалық қорғаңыс бірлесітігі» тиңінде түйіктілікке соғыс тобы болып табылатын үйим емес, қайта барлық европалық мемлекеттердің қамтыйтын халықаралық үйим гана Еуропадағы бейбітшілік немесе хауашылудағы көпіл бола алады.

күштің барған салының арта тусу өсөттөн
халықтар абыржып отыр. Мұнымен күннен
тар, қуру шегіне жеткен гитлершілдік
мәдениетпен цивилизацияның буқіл үлгі
ниң жүзіне белгілі кейір орталықтарды
күртуға ереккеттегіп, дүниежүзілік «екі
ші» соғыстың аяғында қолданған
ушкыш «Фау» бомбаларымен салыстырылғанда, өзінің бұлдірушілік құ
жагынан анағұрлым асып түсетін жә
басқа атом толтырылған ракета-снаряд
тарын айтпағанның өзінде, мындаған километр
алысқа барып тиетін ракеталық
қару сыйкыты қарудың жаңа түрлерінің
өркендерін отырганымен де санаусуға тура
келеді. Міне, бұл жағдайда атом жә
сүтегі қаруына сезсіз тыйым салу жә
мемлекеттердің қару-жараптары мен қару
рулы күштерге азайту туралы халықар
лық көлісімге жету ете маңызды мінде
байланыс табиды.

алуына кедергі көлтіру үшін қытай халқының суверенді праволарын бұза отырып, қоңғасын мемлекеттеге өрекел қысым жасалуда.

Мұнымен бірге, американ базасөзінің беттерінде Совет Одағына, Қытай Халық Республикасына және халықтық демократия елдеріне шабуыл жасауды әзірлеу үшін соғыс базаларын пайдаланудың әртүрлі жоеспарлары насиҳатталуда. АҚШ-тың соғыс әуе базалары Совет Одағының өнеркәсібін қыйратуға арналған дең баспасөзде ашықтан-ашық көрсетілуде. Атап айтқанда, АҚШ әскери бағышларының арам ойлары бойынша, «Россияның басты обьектісінің қандайына болса да қарсы» атомдық шабуыл жасауга болатын дай соғыс әуе базаларын жасаудың маңызы әдей атап көрсетілуде. «Москва мен Пекингге» бомбардировщиктер жіберіп, оларға атжом бомбаларын тастауга шакырып отырган АҚШ-тың бірқатар көрнекілі әскери қайраткерлерінің соғыс күмарлық мәлімдемелерін атап көрсету көрем, ал, шынында осы насиҳаттың бәрінің және осы агрессияның жоеспарларды уағаздаудың бәрінің авантюристік сипаты байсаддың ойлайтын әрбір адамға айқын болып отыр.

Жоғарыда айтылғандарға байланысты бейбітшілікті нығайтуға және халықаралық хауісіздікі қамтамасыз етуге бағытталған шаралар жайындары көдісөздердің ойдағыдан болуы үшін алдын-ала «хауісіздік» иен сенушілік жағдайы» тұдырылуы тиіс деген Франция үкметінің 7 майдағы нотасында айтылған ес-кертпені елеулі ескертке деп қабыл алуға тінті де болмайды. Франция билеуші топтарның осындаған жағдай тудыру үшін ешқандай шаралар қолданбай отырганы былай түрелі, қайта буган мүлде қара-ма-карсы бағытта орекет жасап отырганы фактілер айқын көрсетеді.

Ал, Совет Одагына келетін болсак, 1951 жылдың өзіндегі ССРО Жоғарғы Советтің «Бейбітшілікті қоргау туралы Заң» қабылдаганын атап көрсету етсе маңызды. Халықтар арасында бейбітшілік пешілдестік катынастарының тауыптау мәжесінде

доста, көшілдірдің нағылғану мақсатын көздітін бейбітшіл совет саясатының принциптеріне сәйкес, бұл заң соғыс на- сихатын, ол қандай түрде жүргізілсе де, адамзатқа жары ғалыптап ауыр қылмыс дең жариялады және мундай соғысты насихаттаран айыпты адамдарды ең ауыр қылмыс жасаушылар ретінде сотқа беруді міндеттейді.

Совет Үкметі бейбітшілік пен + халық-аралық ынтымақтың мүдделерін қырағылықпен қорғап, осы жоғары мақсаттарды жүзеге ассыруға мүмкіндік болған, шаралардың бәрін көлданып келеді.

Еуропадагы колективтік хауіпсіздік туралы договордың Совет Үкметі тапсырылған жобасының Еуропадагы, тіпті Еуропадан тыс жерлердегі біркетар тұтас

тарды тағы да мұқыялт зерттеп шықты. Бұл ұсыныстарда Совет Үкметі Европадағы шиелейістің шын себептерін жоюға тырысын отырган жоқ. Мұның орнына ол колективтік хауіпсіздік туралы жаңа договор ұсынып отыр, бул договор Германияны бейтараптаңыруға және оның болашектенуін сактауға ашыктан -ашық негізделіп, Совет Үкметі Шығыс Европа елдерінде жүзеге ассырыш отыреан біржакты саяси, экономикалық және өскери бақылауды өзгермеген қалында сақтайды. Мұның салдарынан Европада хауіпсіздіктиң болмауы мен болашектелуі узак сақталуы мүмкін. Бұл ұсыныстар, тілгі отан АҚШ-тың қатысуына жол берестін тузытулер енгізілген күнде де, шын мәнін сіндегі хауіпсіздіктің негізі бола алмайды.

4. Біріккен Үлттар Үйымымен қатар Совет Одағын, Қурама Штаттарды және барлық европалық елдерді қамтытындей

Совет Укметінің 1954 жылғы 24 июльдегі НОТАСЫ

Совет Укметі Франция үкметінің 7 майдагы нотасына байланысты мынаны мәлімдеуді қажет деп санауды.

Совет Үкметінің 31 мартағы нотасында баяндап Еуропадағы коллективтік хауісіздік туралы жалпыевропалық договор туралы мәселе жөніндегі, сондай-ақ, Солтүстік атлантикалық договорға ССРО-ның қатысуы туралы мүдделе үкметтермен бірлесе отырып, мәселе қарасты Совет Үкметінің әзір екенін белгіргенді жайындағы көзқарастарға Франция үкметінің қосылмай отырганы оның жогарыда көрсетілген нотасынан айқын көрінеді. Сонымен бірге, Франция үкметі Еуропаның барлық елдерінің хауісіздігін қамтамасыз етуге бағытталған қандай да болса ұсыныстар енгізбекен. Егер бейбітшілікті нығайту мүдделерін еске алатып болсаң, онда Еуропада хауісіздікті қамтамасыз ету туралы маңызды мәселеге Франция үкметінің мундай көзқарасын ешилдерсемен ақтауға болмайды.

Франция үкметінің Европа хауісіздігін қамтамасыз етуге өзінің мүдделі екенин сұлтаурытты, іс жүзінде бұл мақсагатқа қызмет етеді алмайтын позиция устан отырганы жогарыда аталған нотадан айқын көрінеді, ойткені, Европада хауісізді

дікті қамтамасыз ету деген сұлтаумен мемлекеттердің түйіктаған шарын тоңтары үйлемдастырылып, барлық баесқа мемлекеттер бұган қатыстырылмай тасталуға Солтүстік азиятикалық таровер

талуда. Солтүстік-атлантикалық договор үйімінен және «Еуропалық корбаның бірлестігінің» типіндегі «Біркелкі ойлайтын мемлекеттердің ассоциацияларын» құру жайындағы Францияның позициясы дәл осыған тіреліп отыр. Бұдан мынаid жағдай айқын көрінеді: барлық европалық мемлекеттердің қоғамдық құрылышына қарамастаң, олар ушін хауи-сіздіктің қажет екенин мойындаудың орнына Франция ужметі басқа қоғамдық құрылышы бар басқа мемлекеттерге қара-ма-қарсы қойылған мемлекеттердің гаршпенберлі достық мұдделеріне бағындырылған саясат жүргізіп отырғаны мемлекеттердің тиисті тоңтарын құру позиция-

аудары уақытта келесім жасасу үшін, ұнда, атан айтқанда, атом қаруына және жашпай қырып-жоятын қарудың баға түрлеріне тыйым салу, сонымен қарар тиісті көпілдіктер беру жолымен ағомдатына бақылау қою көзделуге тиіс, еді;

д) Женева кеңесінде Қыйыр Шығысын ең шұғыл проблемаларын шешуге атту үшін;

е) Біріккен Ұлттар Ұйымында Устав-кодекс принциптеріне сай келетін позицияның стау үшін, мұның өзі Біріккен Ұлттар Ұйымының колективтік хауіпсіздік үйимдеріндең өзінің міндеттің орындаудың үмкіндік беретін болуы үшін — Францияның, Қурама Штаттардың және Біріккен Корольдіктің үкіметтеріне қосынып, өзінің ізгі міндетті нақты турде дәлдеп берген күнде, мұның өзі халықаралық шиеленістің себептерін жою ісінде прогресске жетуге жақсы болар еді.

ин осы мемлекетке немесе мемлекеттегі өзінің жұмысауына болатын барлық алдарын, оның ішінде қарулы қүш ассоюмен көмек көрсетуге, сейтін, Европа халықаралық бейбітішлік пен хауа іздікті қалынына келтіруге және корга өзіне міндеттеме алды. Мұнымен де, договорға қатысушы мемлекеттер ішінше мақсаттары Еуропада колективтік інцидікті қамтамасыз ету мақсатташа қайны келетін қандай да болса ғиляниларға немесе одактарға қатызыма және өпкандай келісімдер жасауда міндеттеседі.

Ала тудырылған дүнде гана жоғару мүмкін. «Хауа іздік» пен сенуашілік жағдайы» халықаралық хауа іздікті қамтамасыз ету ісіндегі үнамды фактор болып табылады, бұл күмәнсіз.

Бірақ, атом күзтін сөгые мақсаттары на пайдалануға тыбым салу және қаружаракты азайты турали мәселелерді Франция саясатының «хауа іздік» пен сенуашілік жағдайының тудыру міндеттіне, халықаралық шиелісті бөсепдегу міндеттіне қайши келіп отырганын атап көрсетпеуге болмайды. Жүртқа мәлім, Франция

Мұндай европалық система Европадағы інсіздікке нақты жағдай түзірган болар еди. Бұл система осы маңызында істе а басқан елеулі қадам болар еді және бітішіл, тауелсіз, демократиялық мемлекет ретінде біртұтас Германия күру негінде герман проблемасын реттеуге не-
ніц саясаты агрессияның қурали болып табылатын атом және сутегі қаруын жыбы нақтау жөнінде АҚШ үкметі жүргізіл отырыран шараларды қолдауга бағытталған, ал, АҚШ-тың барлық соғыс жоғарларлы осы қаруды пайдалануға негізделіп жасалуда және Күрама Штаттардың қару- жарак апсеналында болу қаруға бағыт-

пен қары алынғанын Совет Үкметі қа-
нағаттағандықпен атап көрсетеді. Тіпті
өзінің ресми адамдары бұл жоба жөнінде
теріс позиция устаған елдерде де қалың
жүртшылық топтары Европада колектив-
тік хауіпсіздік қамтамасыз ету мүдделері
үшін Еуропалық мемлекеттердің құйы-
жугерін біріктіруді баған саймын батыл-
талаң етуде. Мұның үстіне, Европадағы
коллективтік хауіпсіздік туралы жалпы-
европалық договор жайындағы үсінис
жөнінде европалық мемлекеттердің бәрі
бірдей пікір айтпаганын ескеру керек.

Соңғы уақытта айтылған көнтеген пікірлерге сәйкес, Совет Үкметі Еуропадағы коллективтік хауіпсіздік туралы жаһыевроналық договордың жобасын экономикалық саладағы ынтымақ туралы жаңа ережемен толықтырылған жөн болады деп сандыды. Мұнда договорға қатысушы мемлекеттер бул мемлекеттер арасындағы сауданы және басқа экономикалық байланыстарды өркендестүге бағытталған шаралар қолдануға өздеріне міндеттеме алаңыны ескеріліп отыр, мұның озі халықтардың омірлік мұдделерінен сай келеді және бейбітшілік пеш халықаралық ынтымакты нығайту максаттарына сай келеді.

Индо-Қытай жөніндегі 21 шольде Женевада жасалған келісім халықаралық катышаңдарды бірқалыпта келтіруге, Азиядағы гана емес, сонымен бірге, Еуропадагы аса маңызды халықаралық проблемаларды реттеуге бағытталған күш-жерлік жемісті болатындығының тағы бір айғары болып табылады. Бейбітшілік пен халықаралық хауішіздікті нытайтуға мұдделі болып отырган мемлекеттер арасында келіс сөздер жүргізу жолының жақсы истижелер бере алатынын Женевадагы кеңес айқын көрсетті.

Женева кеңесі мұнаны да көрсетті: мүдделі мемлекеттер арасында көліссөздер жүргізу жолы, белгілі жағдайда, бейбітшілк пен хауырлардың мүдделеріне сай келетін көлісімдерге жеткізе алды.

Жогарыда айтылғандарга сүйене отырып, Совет Үкметі; Еуропада колективтік хауіпсіздік системасын қуру тудалы мәселе жөнінде өзарға пікірлер алғыс мактасымен, таяудары айлардың ішінде көңеске қатысқысы келетін барлық европалық мемлекеттердің, сондай-ақ Америка

Құрама Штаттарының да катысуымен кеңес шақыруды үсінады. Совет Үкметі Қытай Халық Республикасының бұл қоғасынан өзінің байқаусысын жибергені жөн болар деп есептейтін.

Мұндағы көңеске қатысушылар Совет Үкіметінің ұсыныстары жөніндегі көзқарастарын билдіріп қана қоймай, сонымен бірге, Еуропада колективтік хауіпсіздік системасын құру туралы мәселе жөнінде өз ұсыныстарын енгізуге де мүмкіндік алатыны айнала езіл шешінде.

Совет Үкметі мундай ноталарды АКШ пен Англия үкметтеріне де жолдады,

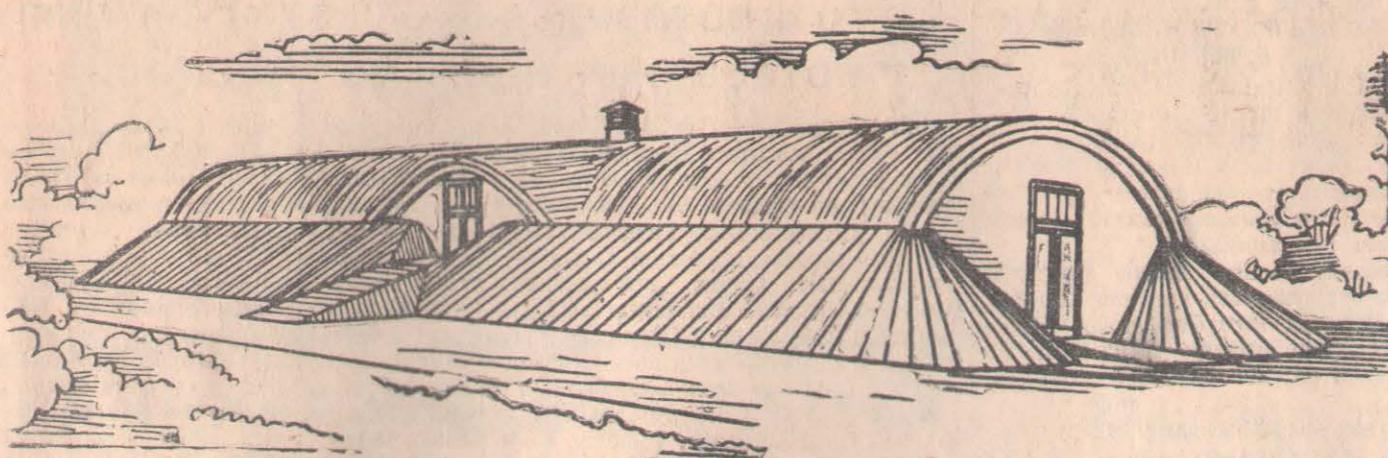
таңа, бұрынғыдан анағұрлым ауыр анатарға үшіншітін тудырып отырган ерман агрессиясының қайтадан бастануының көзірігі жағдайдағы ең нақты аупін жою маңсатын тіпті де көзделмейді. Бұған байланысты антигитлерлік коалиция қосылған үлы державалардың ішінен ССРО-ның тана бұл үйімге қатынушылар қатарына шыгарылып отырылғын да атап көрсетеүге болмайды. Мұнай фактіге Солтүстік-атлантикалық договор үйімінің Совет Одағы жәндегі агрессиялық сипаттың айқын айғагын еп қарамауга болмайды. Совет Одағының Солтүстік-атлантикалық договор үйімінде қатысу мүмкіндігі турали Совет Үкіметі қойған мәселені қараудан бас-артқан Франция үкіметінің 7 майдағы қонақтары болды. Бұл үйімнің агрессиялық сипаттың толығымен дәледейді.

территорияларда согыс базаларын үймадастыру, жанталаса қарулану, «біржелік ойтайтын мемлекеттердің ассоциациялары» дегенді бетке үстап агрессиялық соғыс блоктерін тоңтастыру, — мұның борі халықаралық сенімді нашарлатылай коймайды және халықаралық катынастардагы шиеленісті күштейтпей коймайды. Есінші жағынан, атом каруына тыбынсалу фактісінің өзі және қару-жақартылған басқа түрлерін азайту жөніндегі шаралар халықаралық сенімді нығайтуға, хауи-сіздік жағдайын тудыруға көмектесіп коймайды.

Калыңевропалық договор жасасу, күнжок, Австрия мәселесін шешуге де көткескен болар еді, ал, бұл мәселенің телмей отырғаны үшін, француз нында айтылған сұлтауга қарамастан, Францияның, АҚШ-тың және Англияның жеттері жауап береді, ейткени, олар ғолин көтесінде Австриямен мемлекеттеги договор жасасуға кедері, келтиріш, Австрияны өздерінің сорыс тобына қарастыру жоспарларынан тартынбай келі.

Жалын Европалық договор негізінде күтілген Европадары коллективтік хауашылғыш системасы халықтардың түбірлі мәдделеріне сайн белген болар еді және ықаралық шиеленісті бәсендешту ісінде ың шешуші маңызы болған болар еді, көнін, европалық елдер агрессияга қар-
кусысулін ортақ мақсатымен біріктен-
ді. Оның таралу ритм шараларыңда
нуга БҮҰ-ға мүші үкметтердің міндеттеген
караарды бірауыздан қабылдаған болатын.
Осыран қарамастан, АҚШ-та белгілі қо-
ғамдық топтармен байланысты баспа сез-
дің реацияшыл болегі ғана емес, тіпті
үкмет аппаратында жауапты қызметтер-
де отырган адамдар да осындай насиҳага
ка бейнесе катысада.

Соғыс хауپи герман милитаристері бас-
аудан дүниежүзілік екінші соғысты жа-
ңында Гана басынан кешірген Европа хал-
қтарының заңды абыржунылығын ту-
рып отыр. Өздерінің территориясында
ың өрті болған Францияның, Англия-

Оңай жасалатын жай астық қоймасының жалпы көрінісі.

Оңай салынатын астық қоймасы

Қазақстанның оңтүстік облыстарының колхоздары мен союзодарының егін далаудын көзіндегі өзінде жаңа егінің астығы күнті тасқынмен келде. Бұл тасқын күн сайын өсіп, көңеңе түседі. Республиканың оңтүстік облыстары жашай егін жыйнау қарсандында тұр.

Быйылды жылы тың және тыңайған жерлердің иегеру есебінен егіс көлемінің ұлғаюмын байланысты жыйналатын астық мейлінші көбейеді. Оны қарсы алуға барлық жағынан тыңылдықты өзірлену керек. Жаңа астықтың сақтауга көзінде мен союзодардың бар астық қоймалары жеткіліксіз. Мінде сондайтында жаңа астық қоймаларын салу жұмыстары жедел жүргізу егіншілердің кезек күттірмейтін міндети болып отыр.

«Казипромстройпроектінің» қызыметкерлері оңай салынатын астық қоймаларының бірнеше жобасын жасады. Мұны салудың тиімділігі оның құрылышына барлық жерлердегі бар балықтың, тоныштың, қамыстың, сабаның, аздаган тана ағаш материалдарының пайдаланылатындырында. Мысалы, 300 тонна астық сиятын қойманы салуга 5,5 текші метр ағаш қажет, оның 4,9 текші метрі жұмыр және 0,6 текші метрі қырланған болады. Егер еденің цементті болатын болса, онда оған 8,2 тонна цемент кетеді.

Мұндай қойманы салуга 12,1 тонна қамыс жұмсалады. Топырақ, балық, сабан сияқты құрылые материалдары, әрбір шаруаныштықта әрқашан да жеткілікті болады.

Қойманы салғанда үзын қабыргалардың орнына біктеліп топырақ үйіледі. Құрылыштың төбесі қамыстан иілген будадан жабылады. Өзара біркітілген қамыс мықты болатындықтан әрбір 3 метрден соң бесемделеді. 300 тоннадай астық сиятын мұндай бір қойманың жалпы көрінісі жағдайында сүретте, ал көрсөткіштегі

арзанға түседінін және жасалуы оңай екендігін еске алып, басқа материалдардан еден жасауга болмagan жағдайда оны барлық жағдайда колдануга үсінуга болады.

Будалau ушін қамыстың даярлаганда нені ескеру керек? Қамыстың қатты же не төзімді болуы керек. Құрылышқа обден піскен сарғыш қамыс жақсы. Пісүі жетінеген немесе коныр тартқан қамыстың құрылышқа пайдалануға болмайды. Будалардың диаметрі 24—25 сантиметр болындағы дайындалуға тиіс. Буданың әрбір 30—35 сантиметр жерден жалаң қабат сыммен буын отырады. Буданың солында жаңа астық қоймаларын салу жұмыстарын жедел жүргізу егіншілердің кезек күттірмейтін міндети болып отыр.

«Казипромстройпроектінің» қызыметкерлері оңай салынатын астық қоймаларының бірнеше жобасын жасады. Мұны салудың тиімділігі оның құрылышына барлық жерлердегі бар балықтың, тоныштың, қамыстың, сабаның, аздаган тана ағаш материалдарының пайдаланылатындырында. Мысалы, 300 тонна астық сиятын қойманы салуга 5,5 текші метр ағаш қажет, оның 4,9 текші метрі жұмыр және 0,6 текші метрі қырланған болады. Егер еденің цементті болатын болса, онда оған 8,2 тонна цемент кетеді.

Астық қоймасын құрғак, топырағының және бік жерге салу керек. Қойманың үзінін көбінесе жәл согатын балықтаң қарай күа салу керек. Бұл қоймага таза ауа кіріп тұруына және оны қардың баспауына жақсы. Қоймага жұқ ақелетін жолдардың қолайлы болуын көздеу қажет.

Қойманы салуды нeden бастайды? Ең алдымен қойма салынатын жерді тегіsteц, үстінгі бетін сыйдырып алады. Содан кейін тіреулдерді, оның үстіндегі арқалықтарды, есіктің жақтауларын орнатып.

Қойманың екі басындағы тік қабыргалардың орнына біктеліп топырақ үйіледі. Құрылыштың төбесі қамыстан иілген будадан жабылады. Өзара біркітілген қамыс мықты болатындықтан әрбір 3 метрден соң бесемделеді. 300 тоннадай астық сиятын мұндай бір қойманың жалпы көрінісі жағдайында сүретте, ал көрсөткіштегі

топырақ су жіберіліп, обден нығыздала толтырылады. Жақсы жеуіп нығыздалуы үшін жал топырақты мұмкінді болғанынша ертерек үйтген дұрыс. Бұдан кейін сылау үшін сабан арасынан балықтың эзілнеді. Сылаудың қалындығы 5—7 сантиметрдей болуы қажет.

Жал топырақ дайын болысъмен еден жасалады. Сонымен бірге қойманың төбесін еңістеу етіп, немесе су агатын орманың төбесін қамыс будамен жабудың араларына қазық қатудың тәртібі әлгітік қабырраны тұргызғандарыдай. Бұдан кейін қойманың төбесі мен қабыргалары сабан қосылған балықтың ішкі және сыртқы жағынан бірдей сыланады. Сыртқы жағынан екі —үш сантиметр қалындықта екі рет, ал іш жағынан екі сантиметр қалындықта бір рет сыланады.

Пайдалануга бергенге дейін оның ішінде сиртты жақсы жеуіп ұлтруі үшін қойманы тұрғызу және оны сылау жұмыстарын құнінің жылы-жарық көзінде жүргізген нәтижелі болады. Қойма ішінде жақсы жедеп, кебіу үшін оның есігі астықтың құйранға дейін анық үсталады. Кеңкінен кейін сылауды жарылған жерлерін сылан тастау керек. Қойманың ішін күм, топырақ арасынан салуда, оның екі рет ағарту қажет.

Жауынның сусы қоймага отшеуі үшін жердің жағдайына қарай қойманың іргесін еңістеу етіп немесе су агатын орказып қойған жөн.

Едені балықтың салудан 300 тонналық қойма салуга 26.840 сом жаржы жұмсалады. Демек, бұл әдептегі астық қоймасын салудан екі—екі жарым еле арзанға түседі деген сөз. Мұнда материялдарга жұмсалатын жаржы 10.830

Кәсіпорындарына экскурсия

Облыстық мұгалімдердің білім жетілдіру институты тұйымдастырылған бірлік мұгалімдердің білімін жетілдіру курсында облысымыздың 5-7 кластардың математикадан сабак беретін жүзден там мұгалімдер оқып жүр. Олар мұнда сабак берудің жаңа тәсілдерін үйреп беріп-бірімен пікір алысын, өздерінің терін ортаға салуда.

Жақында 5-7 кластардың математиканың мұгалімдері қаланың кәсіпорында, ет комбинатында, су прода, радио торабында, техникалық мастерскойлары мен лабораторияларда және басқа жерлерде болды.

Математика мұгалімдерінің кәсіпорында экскурсияда болуы өз теориялық білімдерін тәжірибелен тұруға, сейтіп, 1954-55 оку жылда сабакты салапы, идеялық жогары жедел жүргізуге мүмкіндік береді. мен біре, олар қаладығы техникалық мастерскойларында үлгісі бойынша XIX ғасырдан қарарлары алға қойға ли-техникалық окуду үйренуге оқып дың жашил жағдайынан қамтамасы, маңдатымен өз мектептерінде жағтерлескілар ашады. Онда мектеп тәжілдерінің жумыс істейтін болады.

Е. СЕЙДАХМЕ

Көркеменерпаздар облыстық байқауы

Откен жекеенбі күні қаланың ииет және демалыс паркінде көркеменерпаздардың облыстық байқауы баған аудандық көркеменерпаздар қауында жақсы табистарға жетілдістық көркеменерпаздар байқауында жағына право алған облысым колхоз, союзодарының және МТС-көркеменерпаздар келді.

Көркеменерпаздардың облыстық байқауы ииель айының ағында дейін соғыды. Байқауда көркеменерпаздар жолтывтері соғыт композиторларының тири, би, опералардан ариялар орнады. Көркеменерпаздар шеберліктерін сөттеді.

Байқаудың алғашкы күні Булаев, нохов және Петроцов аудандарының көркеменерпаздар колективтері хор, композиторларының андерін, құлқіндер және тәжілдіктер орындалады, өздігіншамаша көркеменер шеберліктерін сөттеді.

КУЗБАСС МУЗЫКАЛЫ КОМЕДИЯ ТЕАТРЫНЫҢ ГАСТРОЛИ

Кемеров облыстық Кузбасс музикалдық театры қала еңбекшілеріне «Малинов дагы құдалық тойы», «Шельменко-дәшік» және басқа кештеген постановалар көрсетті. Қала еңбекшілері театристтерін жылы жүзбен жаржы алыптарлық постановкаларын көзінде жүргізгөтті. Мұнда олар «Теніз түйнекілік» спектаклін көрсеттеді. Аудандық колхозында, дала жостарында және та-

